

Handläggare
Lena Alksten
Telefon: 08 508 36 241

Till
Äldrenämnden
24 oktober 2024

Remiss av motion om språklyft i äldreomsorgen

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2024/158

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande förslag till språklyft i äldreomsorgen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat en motion från Sverigedemokraterna, SD, om språkrav i äldreomsorgen. Motionärerna anser att språknivån i äldreomsorgen är för låg för att hålla god kvalitet och vill att alla medarbetare ska ha betyg i svenska 1 alternativt svenska som andraspråk 1, SVA 1. Motionärerna vill också att staden ska arbeta för att höja nivån till svenska 2/svenska som andraspråk 2, SVA 2. Vidare önskar de språktester vid rekrytering och att verksamheten ska verka för att det finns personal med mycket goda språkkunskaper i svenska vid samtliga arbetspass.

Förvaltningen förespråkar att staden ska fortsätta utbilda medarbetare i vård och omsorg i kombination med svenska och att det ska finnas möjligheter att få verksamhetsförlagd utbildning i svenska i kombination med stöd för att etablera språkstödande arbetssätt. Förvaltningen ser inget behov av att höja kraven på betyg i svenska utan anser att nivån som staden har fastslagit, svenska 1/svenska som andraspråk 1, motsvarar GERS B2 nivå som Socialstyrelsen förordar.

Bakgrund

Kommunstyrelsen remitterade den 18 juni 2024 en motion om språkrav i äldreomsorgen från Liliane Åkerlund och Linnéa Vinge, båda från SD. Remissen har även sänts till Södermalms stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd samt Kommunal Stockholm. Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 8 november 2024.

Ärendet

Motionärerna skriver att många medarbetare i stadens äldreomsorg saknar tillräckliga färdigheter i svenska vilket kan leda till otrygghet och kvalitetsbrister. De vill att staden ska intensifiera sitt arbete med språklyftet inom äldreomsorgen och att den språkliga nivån hos medarbetarna ska motsvara gymnasiebetyget svenska 1/SVA 1 samt att staden ska sträva efter att höja kravet på nivån till svenska 2/SVA 2.

De föreslår därför att kommunfullmäktige ska ge berörda nämnder i uppdrag att:

1. Säkerställa att samtliga omsorgsgivare enligt SoL och LSS ska uppnå SVA 1.
2. Verka för att höja språkkraven i äldreomsorgen till SVA 2.
3. Implementera språktest vid nyrekrytering av personal.
4. Tills ovanstående uppnåtts verka för att det ska finnas personal med mycket goda språkkunskaper i svenska vid samtliga arbetspass.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 18 oktober 2024.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet 17 oktober 2024 och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 19 oktober 2024.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningens bedömning är att tjänsteutlåtandet inte har någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stockholm ska vara en äldrevänlig stad. Stadens äldre ska vara trygga med att deras röster blir hörda i alla aspekter som rör deras levnadsvillkor. För att kunna nå upp till detta krävs det att medarbetarna har god språklig förmåga. Medarbetaren måste kunna kommunicera med de äldre, anhöriga, arbetskamrater, chef och många andra. Det är därför viktigt att arbetsplatserna dagligen arbetar för att främja språkutveckling.

Många av medarbetarna i äldreomsorgen har ett annat modersmål än svenska och deras utbildningsbakgrund varierar. Förutsättningar såsom skolbakgrund och tidigare studievana spelar en avgörande roll för hur och i vilken takt språkinläring sker. Det är därför viktigt att medarbetarna får individuellt utformade studieplaner som tar hänsyn till deras utbildningsbakgrund och personliga

förutsättningar. För att hålla språkkunskaperna aktuella behöver enheterna även arbeta kontinuerligt med språkstödande arbetssätt.

Staden har utbildat medarbetare i svenska i över 25 år. Utbildningen har utvecklats tillsammans med arbetsmarknadsförvaltningen från att bestå av traditionella kurser i svenska för invandrare, SFI, och svenska som andraspråk, SVA samt kombinationsutbildningar med vård och språk till att på senare år mynna ut i arbetsplatsförlagd utbildning i svenska bedrivits av språklärare på arbetsplatserna och där undervisningen baseras på situationer som handlar om medarbetarnas dagliga arbete.

I arbetsplatslärandet sker undervisningen i små grupper på arbetsplatsen och medarbetarna slipper använda arbetstid för att resa till skolan. Lärarna ger även stöd till chefer för att etablera ett språkstödande arbetssätt samt stöd till verksamhetens språkbud. Grupperna har tränat muntlig kommunikation, skriftlig dokumentation och andra språkliga färdigheter som krävs i arbetet. Insatsen ska ge medarbetarna ett funktionellt språk som är användbart i arbetets samtliga moment samt göra medarbetarna uppmärksamma på vilka färdigheter de har och vad de behöver utveckla.

Socialstyrelsen presenterade under år 2023 ett språkbedömningsstöd till verksamheter inom äldreomsorg. Det bygger på de kompetensmål som Socialstyrelsen har fastställt för undersköterskor. Stödet refererar till den gemensamma europeiska språkskala GERS och Socialstyrelsen har bedömt att nivå B2 är den nivå som man bör klara för att kunna arbeta som undersköterska. En person som ligger på B2-nivå kan använda språket självständigt, har ett stort ordförråd och kan använda språket i relativt komplexa situationer.

Förvaltningen förespråkar att staden håller samma nivå som Socialstyrelsen fastställt i språkbedömningsstödet. Det används redan av chefer och medarbetare i äldreomsorgen. Föreningen Vård- och omsorgscollege har tagit fram ett omfattande språkstödande material, prata om jobbet, som är en samtalsserie för personalgrupper med syfte att utveckla språk och yrkeskompetens i vård- och omsorg. Materialet ligger helt i linje med språkbedömningsmaterialet.

1. Att säkerställa att samtliga omsorgsgivare enligt SoL och LSS ska uppnå SVA 1.

Förvaltningen anser att verksamheterna ska sträva efter att alla medarbetare ska uppnå nivå svenska 1/ SVA 1. Det kan i framtiden bli svårt att rekrytera så att samtliga medarbetare har betyg i SVA 1 och därför kan staden behöva anställa medarbetare som inte kommer har kommit upp till den nivån. I det läget måste chefen vid

anställningstillfället säkerställa att personen har förutsättningar att komma upp till SVA 1 efter studier.

Det är viktigt att alla chefer har kännedom om vilken nivå medarbetarna har i språk och att det finns individuella utbildningsplaner och en övergripande utbildningsplan för verksamheten.

2. Att verka för att höja språkraven i äldreomsorgen till SVA 2

Förvaltningen anser att SVA 2 är en hög nivå och att den nivån inte alltid är nödvändig i det dagliga omvårdnadsarbetet.

Det kommer i framtiden att vara mycket svårt att rekrytera nya medarbetare och många av äldreomsorgens framtida medarbetare kommer med hög sannolikhet ha svenska som andraspråk.

Kvaliteten i omvårdnadsarbetet hänger samman med god kommunikativ förmåga, omvårdnadskunskap och personlig lämplighet. Det finns inga garantier att SVA 2 ökar kvaliteten i omsorgen. Många av de anställda medarbetarna som gör ett utmärkt arbete kommer att ha stora svårigheter att nå nivå SVA 2 grund av att den inte har en utbildningsbakgrund behövs för att klara utbildningen.

Vid rekrytering bör cheferna därför fokusera på att anställa medarbetare som har förutsättningar för att uppnå en B2-nivå i svenska och som är lämplig för arbetet och har tillräckliga omvårdnadskunskaper.

3. Att implementera språktest vid nyrekrytering av personal.

Förvaltningen ställer sig positiv till att medarbetarens färdigheter i såväl omvårdnadskunskap som språklig kompetens verifieras vid rekrytering genom att den sökande får ett par kompletterande skriftliga frågor under anställningsintervjun för att säkerställa språkfärdigheter och lämplighet. Med det kan man undersöka om den sökande kan läsa, skriva, tala och förstå svenska samt för att se om personen har förståelse och kunskap kring bemötande och vanliga omvårdnadssituationer. Endast språktester förordas inte eftersom de ger en för ensidig bild av medarbetarens kompetens.

Staden behöver rekrytera medarbetare som har god kommunikativ förmåga och som har förutsättningar för att klara en språklig nivå motsvarande B2 nivån enligt GERS. Detta kan innebära att en medarbetare anställs utan att ha nått upp till kravet men en utbildningsbakgrund som gör att hen bedöms klara en utbildning till en B2 nivå och även vara motiverad att delta aktivt i studierna. B2-nivån bör vara ett strävansmål tillsammans med ett aktivt

kontinuerligt arbete med språkstödande arbetssätt som innebär aktiva språkombud, språkstödande ledning och arbetsplatsförlagd undervisning.

4. Att tills ovanstående uppnåtts verka för att det ska finnas personal med mycket goda språkkunskaper i svenska vid samtliga arbetspass.

Äldreomsorgen ska ha den äldres behov i fokus, utgå från ett salutogent förhållningssätt och möjliggöra en hög livskvalitet för den enskilde oavsett hälsotillstånd och ålder. Det innebär att medarbetarna i äldreomsorgen behöver kunskap om omvårdnad samt goda färdigheter i muntlig och skriftlig kommunikation. Medarbetarna behöver behärska alla moment i omvårdnaden och även förstå varför man gör som man gör och veta om och när man behöver rapportera förändringar till sjuksköterska eller chef. Det är därför viktigt att kompetensutveckling är ett kontinuerligt inslag i verksamheten.

Verksamhetens chef har ansvar för att se att bemanningen motsvarar dessa krav. Chefen behöver ha en uppfattning om medarbetarnas samtliga färdigheter för att klara alla moment i arbetet i äldreomsorgen och utifrån detta anpassa stöd och utbildningsinsatser efter varje persons behov och individuella förutsättningar.

Förvaltningen har ett flerårigt samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen för att utveckla såväl språkstödande arbetsplatsförlagda insatser som gymnasieutbildningar till vårdbiträde och undersköterska. Samarbetet har lett till en god utveckling och till att flera medarbetare har klarat sin utbildning. Det är därför viktigt att samarbetet fortsätter för att hitta fler möjligheter för äldreomsorgens medarbetare att tillgodogöra sig all form av kompetensutveckling.

För att kunna bedriva äldreomsorg med hög kvalitet är det viktigt att fortsätta med kontinuerliga utbildningsinsatser för äldreomsorgens medarbetare. År 2024 och de kommande två åren kan enheterna få ersättning från den statliga satsningen Äldreomsorgslyftet för den tid som medarbetaren studerar i reguljär utbildning till bland annat undersköterska och vårdbiträde. Dessa kurser kan också kombineras med svenska. Det finns också möjlighet att gå kurser i vårdsvenska och få ersättning från Äldreomsorgslyftet.

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande förslag till språklyft i äldreomsorgen.

Patric Rylander
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilaga

Motion av Linnéa Vinge (SD) och Liliane Åkerlund (SD) om ett språklyft inom äldreomsorg